

ZÁCHRANNÉ PRÁCE NA HRADE LIETAVA

Projekt :

Združenie na záchranu Lietavského hradu / ZnZLH /

Lietava 222, 013 18, Slovensko
IČO:36 148 750

Kontakt:

Lubomír Chobot tel.: +421905515330
Email : chobot@bytterm.sk
Aleš Hoferek tel.: +420603858849
Email : alhofer@centrum.cz

www.hradlietava.sk

Záchranné práce na hrade Lietava - pilotný projekt

Hlavné body:

1. **Úvod:** Lietavský hrad na začiatku 21. Storočia.
2. **Lokalizácia projektu:** Žilinský kraj, kataster obce Lietava, Lietavský hrad a okolie.
3. **Odôvodnenie projektu:** Dôvod rozbehnutia aktivít spojených so záchranou hradu.
4. **Technický popis objektu:** Stav zrúcaniny hradu v prostredí Súľovskej vrchoviny.
5. **Zhrnutie:**
  - Záchrana kultúrnej pamiatky.
  - Zaistenie vzdelávania Občianskych združení pracujúcich na pamiatkach a to princípom pamiatkárskych workshopov. Integrácia odborníkov a záujmových skupín v oblasti starostlivosti o pamiatky.
  - Spolupráca s malou stavebnou firmou.
  - Publikačná činnosť a plán do budúcnosti.
6. **Predmet:** Zhrnutie aktivít a celej činnosti na zrúcanine
7. **Definícia cieľových skupín:**
  - Turisti
  - Obyvatelia z podhradných obcí
  - Návštevníci z hlbším záujmom o históriu
  - Združenie na záchranu Lietavského hradu a ďalšie skupiny pracujúce na konzervácii hradu a ochrane prírody v jeho okolí
  - Širšia odborná i laická pamiatkárská verejnosť
  - Študenti škôl so zameraním príbuzným pamiatkárskej tematike.
8. **Stanovenie hypotézy:** Hypoteticky možno uvažovať o tom, že realizáciou projektu podporíme rozvoj cestovného ruchu v našom kraji, lebo hrad Lietava a jeho okolie zviditeľníme a skultúrime. V dôsledku toho vzniknú nové pracovné príležitosti.
9. **SWOT analýza** – rozbor silných a slabých stránok projektu, jeho príležitostí a hrozieb
10. **Stanovenie krátkodobých a dlhodobých cieľov**
11. **Pilotný projekt:** Práce za účasti malej stavebnej firmy a princíp workshopov a následného ďalšieho zaškolenia v rámci seminárov, by lacno a elegantne zaistil to, že z Lietavy sa môže stať ukážka nových pracovných postupov, bez preinvestovania závažných financií.

12. Problém a potreba: Vyhodnotenie problémov a potrieb potrebných na hrade.

13. Metódy: Ako realizovať projekt. Materiál...

14. Realizačný tím: Skupina zodpovedná za realizáciu projektu

15. Partneri a podpory: Partneri v realizácii projektu

16. Realizovaná propagácia: Propagácia za uplynulé roky

17. Vyhodnotenie:

Prílohy:

- Nájomná zmluva s vlastníkom.
- Spnomocnenie o správnom konaní.
- Potvrdenie Ministerstva vnútra o existencii ZnZLH.
- Potvrdenie o pridelení IČO.
- Správa z činnosti realizovanej z rokov 2003/2004.

- Fotodokumentácia hradu 2004.
- História Lietavského hradu.
- Popis okolia hradu - biotopov.
- Správa z činnosti realizovanej z rokov 2003/2004.

1. Úvod

Kto prežil na Lietavskom hrade západ slnka, svitanie alebo len príjemné popoludnie, ten určite nepochybuje, že toto miesto patrí k najpôvabnejším kútom našej zeme. Vysoké zubom času ohlodané steny zrúcaniny, ako keby vyrastali z vápencových skál a výhľad z hradu na Strážovské vrchy, Malú Fatru a Veľkú Fatru patrí naozaj k tomu najlepšiemu čo nám náš kraj môže ponúknuť. Hrad Lietava už nevyvoláva dojem miesta, ktoré človek vytrhol prírode. Naopak, pôsobením poveternostných vplyvov a času sa táto neudržovaná stavba už celkom začlenila do okolitého rázu krajiny.

2. Lokalizácia projektu:

Projekt sa dotýka hradu Lietava ktorý sa nachádza v Žilinskom kraji, 10 km na juh od Žiliny v katastru obce Lietava na vysokom kopci nad obcou.

3. Odôvodnenie projektu

Hrad Lietava sa nachádza v štádiu dokonalej symbiózy s prírodou. Problém je však v tom, že ľudské dielo čo do trvanlivosti a stálosti nemôže s prírodou súperiť. Prieskumy a merania na stenách zrúcaniny nám bohužiaľ potvrdzujú, že sa blíži čas zlomu. Po ňom sa romantická zrúcanina, ktorá je ešte dnes stále symbolom okolia, začne meniť na kopu neforemnej suti. Tomuto zlomu možno zatiaľ ešte predísť, alebo ho aspoň podstatne oddialiť...

4. Technický popis objektu Lietavský hrad

Zrúcanina hradu Lietava patrí k najrozsiahlejším a hradným objektom na Slovensku. Za viac ako sedem storočí svojej existencie prišiel dlhým stavebným vývojom ukončeným renesančnou prestavbou. Posledných dvestopäťdesiat rokov je opustený a jeho súčasný stav je alarmujúci. Základ hradu tvorila hranolová veža (dnes zachovalá do výšky 14. metrov). Vo východnom smere bol k veži pristavený mohutný hradný palác ukončený kaplnkou. Dodnes nesú jeho múry architektonické detaily. Stav palácových múrov je však kritický (vzniká značný odklon z vnútornej osy). Západným smerom od veže sa nachádza piata brána hradu (má značne poškodený plášť muriva) a ďalej na západ stojí ďalšie obytné budovy a palác. Na severovýchodnej strane od vnútorného hradu je predhradie ukončené podkovovitou vežou a valcovou delovou baštou. Rovnobežne s prvým predhradím sa tiahne druhé predhradie ukončené vstupnou bránou.

5. Zhrnutie projektu

Historické pamiatky sú pýchou i permanentným magnetom cestovného ruchu, každej krajiny. Lietavský hrad je unikátom nielen zo slovenského pohľadu, ale aj v rámci celej strednej Európy. Práve na jeho zachovanie vzniklo dňa 20.8.1999 Združenie na záchranu Lietavského hradu. Jeho hlavným cieľom je zakonzervovať a tým vlastne zachovať Lietavský hrad v dnešnej podobe, aby bolo možné ho využívať ako turistickú atrakciu a obrovský zdroj poznania našej minulosti.

O objekt sa do roku 1999 nikto nestaral. Až v tomto roku začalo Združenie na záchranu Lietavského hradu zo základnými údržbovými prácami, ktoré spočívali v čistení areálu hradu a múrov od náletovej vegetácie. Po podpísaní nájomnej zmluvy s vlastníkom hradu, ktorá sa podpísala 4. júna 2003, začalo Združenie na záchranu Lietavského hradu vykonávať na hrade postupné odstraňovanie havarijného stavu pamiatky, ktoré spočíva v úprave poškodeného muriva v areáli hradu zamurovaním vzniknutých kaverien a opráv zdeštruovaných otvorov.

Nehnutel'nosť Hrad Lietava je národnou kultúrnou pamiatkou zapísanou v Ústrednom zozname pamiatkového fondu registri nehnuteľností kultúrnych pamiatok pod číslom 1352, parcelné číslo 3138 k.ú. Lietava, vo vlastníctve Pozemkového spoločenstva lesného, 013 18 Lietava.

Cieľom projektu záchranu hradu je konzervácia, zaistenie statiky palácových múrov a postupné odstraňovanie havarijného stavu celej pamiatky. Ako metódu plnenia našich cieľov sme zvolili spoluprácu s malou stavebnou firmou a realizáciu pamiatkárskych a reštaurátorských workshopov, ktoré nám pomôžu zaučiť dobrovoľníkov, ktorí budú na Lietave pracovať a ďalej zaučovať nových nadšencov. Tí budú prichádzať v rámci pracovne relaxačných táborov.

Dnešná pretechnizovaná a precivilizovaná spoločnosť dáva síce ľuďom istý životný komfort, ale na druhej strane kradne človeku omnoho dôležitejšiu vec a to životnú energiu. V rámci našich pracovných táborov sa psychicky unavený človek dokonale odreaguje. Zo skúseností už vieme, že ne jeden počítačový expert alebo vyťažенý ekonóm po dvoch dňoch na hrade prestal riešiť svoje pracovné problémy a natoľko sa zžil s hradom, že miešanie malty pre neho bolo prirodzenejšou činnosťou než práca na počítači.

Stavebná firma pracuje úkolovo (za 1m³ vymurovanej plochy sa platí 5.000 – 15.000 Sk) podľa inštrukcií a požiadaviek Združenia na záchranu Lietavského hradu, ktorému priority určuje metodik, ktorý má pamiatkové vzdelanie. Všetky práce na hrade sú schválené, konzultované a kontrolované Pamiatkovým úradom v Žiline.

Práce za účasti malej stavebnej firmy a princíp workshopov a následného ďalšieho zaškolenia v rámci seminárov, by lacno a elegantne zaistil to, že z Lietavy sa môže stať ukážka nových pracovných postupov, bez preinvestovania závažných financií. Konzervácia a statické zabezpečenie tak veľkej ruiny ako je Lietava nie je práca na jednu ani dve sezóny, pretože sa chceme vyhnúť megalomanským projektom so stomiliónovými investíciami. Vo svojej podstate by po dokončení konzervácie bolo vidieť za prácou na hrade predovšetkým človeka ako takého a nie sterilný podnik.

Združenie na záchranu Lietavského hradu pracuje ako propagačné, organizačné a informačné centrum. Je samostatnou právnickou osobou, má neziskový charakter. To znamená, že všetci členovia združenia pracujú dobrovoľne bez nároku na finančnú odmenu.

V roku 2004 sme vydali dosiaľ nepublikovanú prácu architektky Dany Menclovej o stavebnom vývoji Lietavského hradu. Táto publikácia bola vydaná v spolupráci so Slovenskou hradovednou spoločnosťou ASA a bola realizovaná k nedožitým stým narodeninám Dany Menclovej. Ďalej pracujeme na celofarebnej publikácii o Lietavskom hrade, ktorá bude zahŕňať všetky doposiaľ nazbierané vedomosti o pamiatke. Bude však napísaná pútavou populárnou formou, aby si našla cestu ako k laickým čitateľom, tak aj k bežným návštevníkom hradu. Realizáciou knihy sa zaoberá Aleš Hoferek, za ktorým už stojí vydanie úspešnej knihy „Hradné zříceniny na Slovensku“, a ktorý je čestným členom Združenia na záchranu Lietavského hradu.

V rámci dobrovoľných aktivít sa mimochodom podarilo nadviazať spoluprácu s českým Klubom Augusta Sedláčka (klub spája záujemcov o hradnú architektúru) a s českým občianskym združením Polypeje (spoločnosť pre obnovu pamiatok). Členovia moravských sekcií týchto organizácií sa pravidelne zúčastňujú našich akcií a tak sa nenásilnou formou darí realizovať malú reintegráciu umelo rozdelených národov. To je dôkazom toho, že pokiaľ sa pracuje na zmysluplnej činnosti, strácajú aj hranice na svojom význame.

Združenie na záchranu Lietavského hradu spolupracuje i na Slovensku s organizáciami, ktoré sa zaoberajú problematikou záchrany hradov. Je členom celoslovenského združenia Zachráňme hrady, ktorými členmi sú organizácie, ktoré sa snažia zachrániť iné slovenské hrady. (Uhrovec, Oponice, Muráň, Sklabiňa, Lednica, Slanec, Topolčany, Šášov a iné.) V rámci členstva si vymieňame skúsenosti overené na hradoch.

V prípade získania financií plánujeme započat' aj výstavbu náučného chodníka, ktorý povedie z podhradnej obce Lietava. Popri prístupovom chodníku k hradu budú osadené informačné tabule o geologickom zložení skalného brala, botanickom a zoológickom zložení v okolitých lesoch a biotopov. Na tabuliach nebude samozrejme chýbať informácia o investorovi, ktorý túto časť projektu zastrešil.

6. Predmet

- Rozbehnutie aktivít na záchranu hradu a úprava okolia v širšom zmysle.
- Konzervácia zrúcaniny a vyriešenie jej statiky.
- Organizovanie pamiatkárskych a reštaurátorských workshopov spojených s prácou na hrade a realizácia pracovne relaxačných táborov spojená zo zaučovaním nových dobrovoľníkov.
- Spolupráca s malou stavebnou firmou.
- Vydanie celofarebnej knihy o Lietavskom hrade.
- Integrácia skupín aj jednotlivcov so záujmom o Lietavský hrad.

7. Definícia cieľových skupín

Na prvý pohľad sa môže zdať, že jedinou cieľovou skupinou sú turisti a ďalší návštevníci hradu. Záber cieľových skupín je však omnoho širší ako by sa nám zdalo.

- **Turisti a návštevníci hradu** – jedná sa čiastočne o skupinu náhodných prichádzajúcich, teda o ľudí, ktorí nenavštevujú cielene pamiatky, ale návšteva hradu je pre nich akousi zámenkou na cesty do prírody. Pri tejto skupine je možné vyvolať hlbší záujem a to pomocou náučného chodníka a štýlovo realizovaných informačných tabulí a pútavo spracovanou literatúrou. V prípade úspechu môžu niektorí z tejto skupiny splynúť zo skupinou druhou, a to:
- **Hradológovia a návštevníci, ktorí prichádzajú na hrad cielene za poznaním kultúrnej pamiatky.** Členovia tejto skupiny sa vyznačujú tým, že pamiatky navštevujú z hlbšieho záujmu a sami sa zaujímajú o informácie. V prípade zaistenia komunikácie s členmi tejto skupiny (ideálne priamo na hrade v rámci pracovných aktivít, alebo cez internet v podobe našich internetových stránok) sa časť tejto skupiny môže začleniť do ďalšej cieľovej skupiny a to:
- **Združenie na záchranu Lietavského hradu a ďalší skupiny pracujúci na konzervácii hradu a ochrane prírody v jeho okolí.** Členov tejto cieľovej skupiny spája aktívny záujem o zručaninu a jej okolie. Pracujú na realizácii projektu a tým výrazne rozširujú okruh cieľových skupín. Predmetom projektu je síce záchrana hradu Lietava, ale prostriedkom k jej dosiahnutiu je predovšetkým integrácia rôznych skupín a jednotlivcov (napríklad spojenie Zachráňme hrady, Klub Augusta Sedláčka, združenie Polypeje atď.).
- **Študenti škôl so zameraním príbuzným pamiatkárskej tematike.** Jedná sa o mladých ľudí, ktorí majú záujem pracovať na pamiatke a stretávanie s novými ľuďmi je pre nich vždy prínosom. Realizácia projektu prinesie študentom možnosť takýchto stretnutí priamo na hrade, kde môžu v rámci letných workshopov komunikovať a spolupracovať so skúsenými odborníkmi alebo so študentmi podobných škôl aj z iných štátov.
- **Širšia odborná i laická pamiatkárská verejnosť.** Hrad Lietava nesporne figuruje v povedomí tejto verejnosti ako pamiatka naliehavo volajúca o pomoc. Činnosťou Združenia na Záchranu Lietavského hradu sa podarilo preniesť myšlienky na záchranu hradu z roviny čisto hypotetickej do roviny reálnej, teda do štádia pracovného. Preto je oprávnené očakávať zo strany pamiatkových úradov záujem o realizáciu záchranných prác. Bez spolupráce pamiatkárov by sa zásadné problémy konzervácie iba ťažko pohli z miesta.

- **Obyvatelia z podhradných obcí** – jedná sa o obyvateľstvo obcí Lietava, Lietavská Svinná, Podhorie, Babkov a ďalšie. Aj keď väčšina týchto obyvateľov je pyšná na svoje bydlisko pod Lietavským hradom, iba ich malá časť zatiaľ ponúkla spoluprácu na samotných záchranných prácach, pretože ich presvedčením o záchrane hradu je stomiliónová investícia. Počas realizácie našich akcií, sme však pozvali obyvateľov a zástupcov miestnych obecných úradov, aby si pozreli našu prácu a tým sa verejný názor začal pomaly meniť. Lebo si uvedomujú, že v prípade záchranu hradu sa v regióne môže zvýšiť obrat z cestovného ruchu v regióne. V prípade realizácie projektu bude ich odozva na naše aktivity oveľa silnejšia, lebo akcie budú mať viditeľnejšie výsledky.
- Nemožno zabudnúť na **brigádnikov**, ktorí nie sú v stabilnom tíme, ale prídu len s dobrým úmyslom pomôcť a popríklad si odpočinúť. Tiež oni majú na akciách svoje miesto a svoju prácu.

8. Stanovenie hypotézy

- V prípade väčšieho pokrytia rozpočtu nášho projektu zrealizujeme v priebehu jedného kalendárneho roka celý plán popísaný v časovom harmonograme.
- Za predpokladu, že bude k dispozícii menšia čiastka, budeme pokračovať v práci za súčasných nevyhovujúcich podmienok vzhľadom k provizórnemu ubytovaniu v stanoch, aby sme mohli zrealizovať aspoň tri časovo obmedzené workshopy a dve týždňové brigády. Prostriedky využijeme predovšetkým na nákup a dovoz materiálu.
- Zrúcanina hradu je bez sporu miesto, ktoré intenzívne pôsobí na emotívne vnímanie človeka. Tento účinok je najsilnejší na pamiatkach, ktoré sa zatiaľ vyhli novodobým zásahom. Ruiny evokujú beh času a pomínutelnosť ľudského diela voľne vystaveného prírode. Nemožno však očakávať, že rovnako bude pôsobiť aj kopa sute. Potom musíme na miskú váh položiť hodnotu pamiatky na jednej strane a už spomínanú autentičnosť na strane druhej. Racionálne sa človek nakoniec prikloní vždy k zachovaniu hmotovej hodnoty pamiatky a je obetovaná jej autentičnosť a čistota. Vo väčšine prípadov, ktoré sme vysledovali na zrúcaninách u nás aj v iných krajinách Európy, zotrela konzervácia ruiny jej emotívne kúzlo. **Na Lietave túto prácu robíme inak. Chceme postup chátrania zrúcaniny spomaliť, ale smutnú krásu ruiny nezničiť. Jedná sa pravdaže o dlhý proces, ktorý bez finančnej pomoci bude úmornou a málo účinnou prácou.**
- **Hypoteticky možno uvažovať o tom, že realizáciou projektu podporíme rozvoj cestovného ruchu v našom kraji, lebo hrad Lietava a jeho okolie zviditeľníme a skultúrnieme. V dôsledku toho vzniknú nové pracovné príležitosti.**

9. SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Výnimočnosť metódy školenia laikov v rámci workshopov realizovaných priamo na pamiatke. • Tým daná možnosť zapojiť aj bežného človeka do záchranných prác na hrade bez rizika poškodenia pamiatky neodborným zásahom. • Započatá práca, na ktorú realizáciou projektu nadväzujeme. • Naše skúsenosti z realizovaných aktivít pri práci na hrade a jeho okolí. • Integrácia odborníkov a laikov zainteresovaných pri ochrane pamiatok. • Atraktívne prostredie Lietavského hradu a jeho okolia 	<ul style="list-style-type: none"> • Slabou stránkou projektu by mohla byť neochota ku spolupráci niektorých pre nás dôležitých inštitúcií. Napriek tomu, že máme dobré skúsenosti, nemôžeme vylúčiť prípadné neúspechy v niektorých jednaniach, pretože i tu hrá rolu nepredvídateľný ľudský faktor. • Rovnako nepredvídateľný je ľudský faktor samotných aktérov akcií, no ten je však pre nás ľahšie zvládnuteľný ako ľudský faktor nám neznámeho alebo málo známeho úradníka.
Príležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Možnosť podstatnou mierou prispieť k záchrane vzácnej pamiatky. • Podpora cestovného ruchu v regióne • Realizáciou projektu, dostávame príležitosť naznačiť smer, akým sa môžu uberať aj iné občianske združenia pri práci na pamiatkach vo svojom okolí. • Môžeme ukázať, že amatér, nemusí znamenať diletant. Koniec koncov amatérom je do istej miery aj odborník pracujúci v danej situácii vo voľnom čase, zadarmo a zo záľuby. • Komunikácia a spolupráca z ľuďmi rovnakých záujmov z inými krajin, vedie ku konzultácii skúseností a tým ku kvalitnejšej práci. • Podieľať sa na niečom čo tak úzko súvisí s históriou našej zeme, má v hĺbke obrovský zmysel, a je vzrušujúcou súčasťou nášho života. 	<ul style="list-style-type: none"> • Objektívne nebezpečie účinkom poveternostných vplyvov • Vichrice • Vývraty • Silné dažde • Nezájem o naše aktivity zo strany sponzorov, alebo grantov

Vyhodnotenie SWOT analýzy

Vyhodnotením analýzy dostávame celkom jasnú odpoveď, že aj keď projekt má svoje slabšie stránky a nesie isté riziká, jeho realizáciou môžeme získať také hodnoty, ktoré stoja za prekonanie problémov. Celkom ojedinelý plán, ktorý v oblasti ochrany pamiatok predkladáme je nutné realizovať, aby sme mohli ukázať cestu tiež ďalším organizáciám našej problematike príbuzným.

10. Stanovenie cieľov

A. Krátkodobé

- Krátkodobým, kľúčovým cieľom projektu je odstránenie havarijného stavu pamiatky.
- Organizovanie a realizácia workshopov a pracovne relaxačných táborov.
- Úprava prístupových chodníkov pre návštevníkov hradu.
- Vypracovanie statického posudku hradného paláca.
- Vypracovanie komplexného projektu na konzerváciu a využitia hradu.
- Propagácia projektu v médiách.
- Získanie serióznej stavebnej firmy na spoluprácu.
- Vydanie celofarebnej knihy o Lietavskom hrade a okolí.
- Vybudovanie náučného chodníka z obce Lietava.
- Vydáme farebnú populárne spracovanú knihu o Lietavskom hrade a okolí.
- Usporiadanie seminárov na tému:
  - a) Malta, jej príprava a využitie.
  - b) Stavebný vývoj hradu – zmysel stavby.
  - c) Špárovanie a murovanie na ruine.
- Usporiadanie benefičného festivalu Rock Lietava, ktorý slúži ako propagačná akcia.
- Získavanie finančných prostriedkov na plnenie cieľa.

B. Dlhodobé

- Využitie areálu hradu ako ideálne prostredie pre organizovanie školiacich kurzov, workshopov pre dobrovoľníkov a ostatných zainteresovaných.
- Reintegrácia a integrácia občanov rôznych národností.
  - a) Spolupráca so zlínskou pobočkou českého Klubu Augusta Sedláčka.
  - b) Spolupráca s občianskym združením Polypeje, pracujúci na záchrane pamiatok.
  - c) Výmena skúseností s Klubom záchrany hradu Miglos z južného Francúzska.
- Zvýšenie kultúrnosti cestovného ruchu nášho okolia a vybudovanie dobrého renomé nášho kraja v povedomí návštevníkov.
- Zainteresovať občanov do problematiky hradu a tým naznačiť možnosť rozvoja cestovného ruchu
- Konečným cieľom je zakonzervovanie celého hradu, úprava okolia a tým zaistenie bezpečnosti pre návštevníkov pamiatky.
- Údržba hradu.

11. Pilotný projekt v skratke

Projekt sa dotýka hradu Lietava ktorý sa nachádza v Žilinskom kraji, 10 km na juh od Žiliny v katastri obce Lietava na vysokom kopci nad obcou. Cieľom projektu pre rok 2005 je konzervácia piatej brány hradu, zaistenie statiky palácových múrov a postupné odstraňovanie havarijného stavu hradu.

Naše ciele plníme tak, že spolupracujeme ako investor s malou stavebnou firmou a organizujeme pamiatkárске a reštaurátorské workshopy, ktoré nám pomáhajú zaučiť dobrovoľníkov, ktorí chcú na Lietave pracovať a ďalej zaučovať nových nadšencov. Dobrovoľníci prichádzajú v rámci pracovne - relaxačných táborov. Ak chceme aby na zrúcanine ľudia vo svojom voľnom čase pracovali zdarma a mali aj podmienky pre odpočinok, musíme im poskytnúť zázemie.

Pamiatkárске a reštaurátorské workshopy, ktoré sme na hrade Lietave už zaviedli a tri už úspešne zrealizovali, by boli omnoho prijateľnejšie taktiež pre študentov a mladých ľudí z cudzích štátov, keby sme im mohli poskytnúť strechu nad hlavou, stravu a preplatiť cestovné. Princíp workshopov a následného ďalšieho zaškolenia v rámci seminárov, by lacno a elegantne zaistil to, že z Lietavy sa môže stať ukážka nových pracovných postupov, bez preinvestovania závratných financií.

Práce na hrade začali v júni 2003, kedy bola úspešne zakonzervovaná päta vstupnej klenby piatej brány. Práce na nej pokračovali v roku 2004, kedy sme obnovili klenbu južného vchodu. Momentálne pracujeme na obnovení južného lícu múru tejto brány. V roku 2005 by sme sa chceli venovať zakonzervovaniu korunky múrov tejto brány. V roku 2004 sme získali financie na statický prieskum hradného paláca ako aj na pamiatkový výskum tejto časti hradu. Stavebná firma pracuje úkolovo (za 1m³ vymurovanej plochy sa platí 5.000 – 15.000 Sk) a venuje sa odstraňovaniu havarijného stavu v celom areáli hradu, podľa inštrukcií a požiadaviek investora, ktorému určuje priority metodik, ktorý má pamiatkové vzdelanie. Všetky práce na hrade sú konzultované a kontrolované Pamiatkovým úradom v Žiline.

12. Problém a potreba

Problémy:

- Hrad Lietava je symbolom širokého okolia a je navštevovaný ako miestnym obyvateľstvom, tak aj vrátane zahraničnými turistami. Nachádza sa ale v štádiu značného narušenia statiky múrov.
- Bez patričného zásahu dojde k postupnému zániku pamiatky.
- Hrad stojí na vysokom kopci, ktorý je bežným autom neprístupný.
- Na hrade nie je zázemie pre ľudí pracujúcich na jeho záchrane.
- Vzhľadom k výške hradieb chýba dostatočne vysoké a stabilné lešenie.
- K realizácii našich plánov chýbajú finančné prostriedky.

Potreby:

- Bezodkladne pristúpiť k záchranným prácam na vytipovaných partiách hradu.
- Postupné statické zaistenie a zakonzervovanie celého objektu.
- Potreba obstarat' prostriedky na zakúpenie terénneho auta typu Pick-up pre zaistenie zásobovania a dopravy na hrad.
- Nutnosť vybudovať na hrade zázemie pre brigádnikov a účastníkov workshopov (napr. montovaný zrubový domček)

13. Metódy

- *Zostavenie tímu:*

Pre realizáciu projektu sme zostavili tím ľudí so skúsenosťami v rôznych odboroch a hlavne s chuťou pracovať na uskutočnení našich cieľov.

- Pred realizáciou projektu budú zmluvne ošetrené záležitosti strán nájmov, sponzorstva a budú podpísané s partnermi spolupracujúcimi na hrade - Zmluvy o diela.

- *Nábor ľudí*

Súčasný počet ľudí dobrovoľne pracujúcich na zručanine chceme samozrejme rozšíriť pomocou týchto metód, s ktorými už máme skúsenosti.

- a) Nadväzovanie kontaktov so záujemcami priamo na hrade.
- b) Poriadanie kultúrnych akcií, napr. rockové koncerty, ktoré navštevujú mladí ľudia – už niekoľko akcií tohto typu úspešne prebehlo.
- c) Poriadanie prednášok – pomocou jednej z nich sa podarilo nadviazať spoluprácu s Klubom Augusta Sedláčka.
- d) Poriadanie malých zájazdov na hrady, kde fungujú podobné skupiny ako je naša – pri zájazde na hrady Cimburk a Buchlov sme nadviazali spoluprácu so združením Polypeje.
- e) Propagácia pomocou našich webových stránok.
- f) Vystúpenie v rozhlase a televízii.
- g) Články v tlači.

- *Obstarávanie financií a sponzorských príspevkov*

- a) Grantové organizácie
- b) Priami sponzori – financiami
- c) Priami sponzori - materiálom
- d) Výnosy z usporiadaných koncertov a zbierok
- e) Percento z daní
- f) Dobrovoľné príspevky na záchranu hradu, Členské príspevky ZnZLH
- g) Príspevky na záchranu hradu

- *Realizácia workshopov – popísaná už vyššie.*

Zo skúsenosti už vieme, že na také atraktívne miesto ako je Lietavský hrad nie je problém pozvať odborníkov z pamiatkárskych kruhov.

- *Pracovné relaxačné tábory - budú hlavným zdrojom práce.*

Pokiaľ sa nám podarí zabezpečiť patričné zázemie a dobre organizovať akciu, prídu ľudia aj na ďalšie akcie a vezmú so sebou aj svojich známych.

- *Komunikácia:*

- a) Tlač
- b) Internet
- c) Rozhlas
- d) Televízia
- e) Koncerty
- f) Prednášky
- g) Tiež je treba zdôrazniť priamu komunikáciu pri akciách na hrade, na ktoré pomocou médií pozveme návštevníkov i sponzorov.

- **Metodický postup konzervácie zhrnutý v kocke** - Pred začatím akýchkoľvek terénnych úprav prizývame archeológa z Krajského pamiatkového úradu v Žiline, aby vykonal dôležitý archeologický prieskum. Historicko archeologický prieskum pripravujeme k vydaniu už zmienenej knihy Dany Menclovej a dodatkov Ing. arch. Martina Bóny. Stavebne technický a statický prieskum spracováva Ing. Vladimír Kohút. Geologický prieskum podlažia je už spracovaný z osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Náletovú vegetáciu z korún muriva sme už odstránili a tak je možné pristúpiť ku statickému zabezpečeniu a konzervácii muriva. Na túto činnosť je nutné obstaráť kvalitné lešenie, nakoľko terén v miestach plánovaných pre práce je nerovný. Po konzervácii budú na koruny muriva usadené drny, ktoré zabránia nadmernému prenikaniu vody do zakonzervovaného muriva.
- **Informačné tabule** - na chodníku vedúcom z obce Lietava po juhovýchodnom svahu hradného kopca budú osadené informačnou tabuľou o prírodných podmienkach tejto oblasti, o geologickom zložení skál a o histórii hradu. Budú umiestnené tak, aby boli viditeľné, ale nenarušovali scenériu prírody. Tabule ponosú tiež informácie o sponzorovi, ktorý projekt alebo jeho časť zastrešil.
- **Poriadanie koncertov a kultúrnych akcií** – okrem už zmieneného náboru propagujú tieto akcie našu činnosť a dostávajú tak do povedomia verejnosti hrad Lietava ako pamiatku, ktorej treba pomôcť.
- **Materiál potrebný pre realizáciu projektu:**
  1. Terénne auto, ktoré zabezpečí zásobovanie našich aktivít na hrade a zároveň zaistí možnosť rýchleho presunu do mesta v prípade akéhokoľvek problému, či úrazu. Vhodným strojom je terénne auto s pohonom všetkých štyroch kolies, s korbou a miestom pre prepravu piatich osôb. Autá tohto typu vyrába firma Nissan (typ Nissan Pick-up) alebo firma Mitshubisi.
  2. Montované zrubu- majú zabezpečiť zázemie pre účastníkov akcií. Zhotovené budú z drevenej guľatiny so stredovým priemerom 230 až 340 mm. Budú zateplené a vykurované kachľami na drevo.
  3. Stavebné lešenie do výšky 20 metrov. Možno použiť štandardné stavebné lešenie z oceľových trubiek o priemere 4 a 6 cm.
  4. Nádrie – murárske a reštaurátorské nádrie ako napríklad – lopaty, kade na miešanie malty, špeciálne špárovačky, ochranné prilby atď.
  5. Plastové tabule polepené tlačenu fóliou, drevená guľatina a plexisklo – na výrobu tabulí náučného chodníka.
  6. Základný stavebný materiál – piesok, vápno, cement.
  7. Konzervačné prípravky na kameň a omietky od firmy Aqua alebo Rhône – Poulenc.
  8. Pohonné hmoty.
  9. Počítače – vlastné.
  10. Mobilné telefóny – vlastné.
  11. Potraviny.

Stručne povedané metódami na realizáciu projektu je úmysel uskutočniť školiace stretnutia – workshopy, ktoré nám pomôžu zaučiť nadšencov na prácach na pamiatke. Tiež počítame s tým, že v rámci workshopov urobia odborníci náročnejšie operácie, ktoré by sme inak museli draho platiť. V rámci brigád - pracovne relaxačných táborov budú z workshopov zaškolení dobrovoľníci do menej náročných pracovných operácií zaučovať nových prichádzajúcich. Postupom času vznikne komunita schopných ľudí, ktorí budú prichádzať na hrad pracovať a nebude im treba vysvetľovať ako majú danú prácu robiť. Pokiaľ im zabezpečíme podmienky pre prácu a relaxáciu, budú dochádzať stabilne a o svojej činnosti povedia svojim známym a tým sa káder stabilných dobrovoľníkov bude rozširovať. Nutné podotknúť, že vyššie napísané slová nie sú science fiction, ale sú podložené našimi skúsenosťami.

14. Realizačný tím - Združenie na záchranu Lietavského hradu /ZnZLH/

◆ Funkcia	
	– Riaditeľ : Ľubomír Chobot
<ul style="list-style-type: none"> ➤ vek: 32, ➤ vzdelanie: stredoškolské, ➤ adresa: Lietava 222, 013 18 ➤ Skúsenosti od vzniku 1999 s vedením ZnZLH a s organizovaním doterajších akcií. ➤ zodpovedá za faktické realizovanie projektu 	
	– Metodik : Aleš Hoferek
<ul style="list-style-type: none"> ➤ vek: 37, ➤ vzdelanie: stredoškolské, ➤ adresa: Paseky 3232, Zlín, ČR ➤ Skúsenosti s doterajším metodickým vedením akcií (viď: Správa Pamiatkového Úradu Žilina) ➤ Zodpovedá za metodicky správne realizovanie prác a komunikáciu a konzultácie s odbornými poradcami lektormi workshopov 	
	– Finančný správca: Radoslav Novák
<ul style="list-style-type: none"> ➤ vek: 26, ➤ vzdelanie: stredoškolské, ➤ adresa: Martin - Priekopa ➤ Skúsenosti s doterajším finančným vedením akcií ➤ Zodpovedá za finančne správne realizovanie pri prácach na workshopoch. 	

Odborný poradcovia:

Mgr. MICHAL ŠIMKOVIC – kasteológ - pamiatkový výskum.

Mgr. Ján ZACHAR - archeológ - archeologický výskum.

Ing. arch. MARTIN BÓNA - kasteológ - pamiatkový výskum.

Ing. VLADIMÍR KOHÚT - statický výskum a projektová dokumentácia.

Ing. arch. PAVEL FABIAN - odborník klenieb, architekt.

Bc. MICHAL HRČKA - reštaurovanie, firma Obnova.sk

15. Partneri a podpory

Vlastník pamiatky:

- POZEMKOVÉ SPOLOČENSTVO LESNÉ LIETAVA

Stavebná firma:

- MGM – záhradná a krajinná architektúra.
- OBNOVA.SK - reštaurovanie a rekonštrukcia klenieb

Partneri z iných organizácií:

- KLUB AUGUSTA SEDLÁČKA, REGIONÁLNA POBOČKA ZLÍN.
- ZDRUŽENIE ZACHRÁŇME HRADY.
- ŠTUDENTI SPŠ Samuela Mikoviniho Banská Štiavnica.
- POLYPEJE - Organizácia z hradu Cimburg z Českej republiky.

- KRAJSKY PAMIATKOVÝ ÚRAD ŽILINA.
- OBEC LIETAVA, LIETAVSKÁ SVINNÁ.

Sponzori :

- ESTE – Stredisko tlače.
- POTRAVINY – Lietavská Závadka.
- ŽILINSKÉ NOVINY – regionálny týždenník.

16. Realizovaná propagácia

- Televízia STV sa zúčastnila a natočila shot o vernisáži, ktorá sa uskutočnila 20. augusta 2001 v Považskej Galérii a bola venovaná Lietavskému hradu.
- V rámci reklamy združenia čestný člen Združenia na záchranu Lietavského hradu Aleš Hoferek mal rozhovore v televízií Markíza – august 2002
- Rozhlas – názvy staníc: rádio ZET, Rádio Frontinus, Rádio Expres Hrad Malenovice – Zlín , vernisáž výstavy: Hrady južného Francúzska krátka prednáška o Projekte Lietava 2004 – September 2003
- Články v novinách vyšli v Žilinskom večerníku, ŽILINSKÝCH NOVINÁCH, v týždenníku PLUS 7 dní, MOMENT a v časopise KRÁSY SLOVENSKA.
- Predstavenie projektu hrad Lietava premiérovi SR Mikulášovi Dzurindovi, na hrade Sklabiňa v dňoch 1-2 augusta 2003 a na hrade Lietava v roku 2004.

17. Vyhodnotenie

Projekt ponúka ojedinelý princíp starostlivosti kultúrnych pamiatok. Zainteresovanosť miestneho obyvateľstva (jedná sa predovšetkým o mladých ľudí) do takejto akcie je ukazovateľom pre účelnosť vynaložených prostriedkov a do budúcnosti sľubuje rozvoj ďalších občianskych iniciatív v regióne. Ojedinelosť projektu je navyše v tom, že pri práci na pamiatke zo strán občianskych združení bola zatiaľ komunikácia s pamiatkármi na mrazivej úrovni. Náš projekt ukazuje možnosť komunikácie v širšom meradle.

Môže sa zdať, že samotná práca na zrúcanine ako by stála v tomto projekte stranou – veď sa bude v predovšetkým vzťahovať iba na tri vytipované úseky hradu. No vo skutočnosti nám tento rozbehový projekt dáva veľkú možnosť naučiť robiť odbornú prácu skutočných záujemcov a nabudúce tak ušetriť nemalé prostriedky, ktoré štát tak rôznymi spôsobmi platil za drahú prácu sanačných firiem.

Zrúcanina hradu Lietava je miestom, na ktoré sa nezabúda. Kto ho poznal bližšie a precítil, nosí ho v sebe. Nech už je kdekoľvek na svete, nie je mu osud chátrajúceho muriva lietavského hradu ľahostajný. My týmto miestom žijeme a tento život nás hlboko naplňa. Takýto pocit chceme a musíme ponúknuť tiež iným ľuďom. To je vlastne inakšie nadnesené povedané zmyslom celej našej práce, i tohto projektu. Je veľkolepým zážitkom podieľať sa na záchrane pamiatky zvanej Lietavský hrad. Tento pocit teraz dávame k dispozícii dobrovoľníkom, ktorí prídu pomôcť svojou prácou, sponzorom, ktorí nám túto prácu umožnia a grantovými organizáciami, ktoré nám našu činnosť pomôžu naštartovať na zmysluplnej úrovni.

Získať prostriedky na realizáciu projektu znamená rozbehnúť akciu, na ktorej sa budeme učiť ako robiť prácu, ktorá nám zaberie najbližšie roky nášho života. Pokiaľ bude projekt úspešný, dokážeme že podobné aktivity možno robiť bez megalomanských plánov podčiarknutých stámiliónovými kalkuláciami. Pokiaľ úspešný nebude, prácu nezanecháme, ale všetko sa oddiali a možno, že v dobe kedy sa prostriedky objavia, bude už neskoro.